

Питання для іспиту з навчальної дисципліни «Верховенство права»

1. Ідея верховенства права.
2. Співвідношення права і верховенства права.
3. Критика ідеї верховенства права.
4. Витоки ідеї верховенства права: античність та середньовіччя.
5. Іммануїл Кант та ідея підпорядкування держави праву.
6. Німецька доктрина правової держави (Rechtsstaat). Співвідношення концепцій верховенства права і правової держави.
7. Альберт Венн Дайсі про принципи, що становлять верховенство права.
8. Фрідріх Август фон Гаек про ознаки закону, що гарантує свободу індивіда.
9. Концепція «внутрішньої моральності права» Лона Л. Фуллера. Вимоги до законотворчості.
10. «Проблема донощика» у світлі верховенства права.
11. Трансформація концепції верховенства права у контексті історії ХХ ст.
12. Сучасні концепції верховенства права: типологія, спільне й відмінне.
13. Верховенство права у широкому та вузькому розумінні.
14. Складові верховенства права за Робертом С. Саммерсом.
15. Концепція Томаса Бінгема: вісім підправил верховенства права.
16. Сучасна англо-американська правова думка про верховенство права (Джеремі Волдрон, Пол Гаудер, Рональд Дворкін, Джозеф Раз, Браян Таманага та ін.).
17. Сучасна українська доктрина верховенства права.
18. Доктрина верховенства права у міжнародних документах.
19. Доповідь про верховенство права Європейської Комісії «За демократію через право» (Венеційської Комісії).
20. Контрольний перелік питань для оцінки додержання верховенства права (The Rule of Law Checklist), мета його видання та зміст.
21. Основні вимоги верховенства права у документах Венеційської комісії.
22. Сутність та складові принципу законності як вимоги верховенства права.
23. Ієрархічна вищість приписів актів права як складова законності.
24. Дотримання приписів актів права як складова законності.
25. Зв'язок між правом міжнародним і правом національним як складова законності.
26. Нормотворчі повноваження виконавчої влади як складова законності.
27. Законодавчі процедури як складова законності.
28. Винятки за надзвичайних станів як складова законності.
29. Обов'язок виконати приписи актів права як складова законності.
30. Співвідношення законності з іншими вимогами верховенства права.
31. Співвідношення законності та справедливості. «Формула Радбруха».
32. Принцип законності в документах Венеційської комісії.
33. Застосування принципу законності українськими судами та Європейським судом з прав людини.
34. Сутність та складові принципу правової визначеності як вимоги верховенства права.
35. Доступність законодавства як складова правової визначеності.
36. Доступність судових рішень як складова правової визначеності.
37. Передбачуваність актів права як складова правової визначеності.
38. Сталість і послідовність приписів права як складова правової визначеності.
39. Легітимні очікування як складова правової визначеності.
40. Унеможливлення зворотної дії закону як складова правової визначеності. Принципи *nullum crimen sine lege* та *nullum poena sine lege*.

41. Принцип *Res Judicata* як елемент правової визначеності.
42. Співвідношення правової визначеності з іншими вимогами верховенства права.
43. Принцип правової визначеності в документах Венеційської комісії.
44. Застосування принципу правової визначеності українськими судами та Європейським судом з прав людини.
45. Запобігання зловживанню повноваженнями як вимога верховенства права.
46. Обмеження дискреційних повноважень органів державної влади. Критерії розмежування дискреції та свавілля.
47. Механізми запобігання зловживанню дискреційними повноваженнями.
48. Судовий розсуд.
49. Вимога заборони державного свавілля в документах Венеційської комісії.
50. Застосування вимоги запобігання зловживанню повноваженнями українськими судами та Європейським судом з прав людини.
51. Рівність перед законом і недискримінація як вимога верховенства права.
52. Рівність як цінність і принцип. Рівність формальна і фактична.
53. Рівність за приписами права та рівність перед законом.
54. Поняття та ознаки дискримінації. Типи дискримінації та аргументи на її захист.
55. Антидискримінаційне законодавство.
56. Спеціальні заходи (позитивна дискримінація).
57. Вимога рівності перед законом та недискримінації в документах Венеційської комісії.
58. Застосування вимоги рівності перед законом та недискримінації українськими судами та Європейським судом з прав людини.
59. Роль суду у забезпеченні верховенства права та його вимог.
60. Доступ до правосуддя як вимога верховенства права.
61. Критерії незалежності та безсторонності судівництва.
62. Бангалорські принципи поведінки суддів.
63. Елементи незалежності суддів у практиці Європейського суду з прав людини.
64. Справедливе судочинство як складова верховенства права.
65. Судовий контроль за законністю та конституційністю актів державної влади.
66. Незалежна адвокатура як умова доступу до правосуддя.
67. Проблема виконання судових рішень в Україні: практика Європейського суду з прав людини.
68. Вимога доступу до правосуддя в документах Венеційської комісії.
69. Застосування вимоги доступу до правосуддя українськими судами та Європейським судом з прав людини.
70. Людська гідність як фундамент прав людини та правова цінність.
71. Гідність як судовий аргумент (справа «Громадський комітет проти тортур проти Держави Ізраїль», справа про конституційність Федерального закону Німеччини «Про авіаційну безпеку»).
72. Права людини як невід'ємна складова верховенства права.
73. Концепція зобов'язань держави у сфері прав людини: зобов'язання поважати, захищати та забезпечувати.
74. Права людини, демократія та верховенство права.
75. Вимога дотримання прав людини в документах Венеційської комісії.
76. Вимога дотримання прав людини у практиці українських та іноземних судів, Європейського суду з прав людини.
77. Невичерпність вимог верховенства права.

78. Захист правових цінностей (свободи, справедливості, рівності, людської гідності) як засаднича вимога верховенства права.
79. Додержання загальних принципів права як вимога верховенства права.
80. Поняття надзвичайного стану в західній інтелектуальній традиції (Карл Шмітт, Джорджо Агамбен). Проблема співвідношення надзвичайного стану та верховенства права.
81. Верховенство права в умовах військових конфліктів.
82. Тероризм і верховенство права.
83. Правосуддя перехідного періоду і верховенство права.
84. Верховенство права в умовах пандемії: іноземний досвід та українська специфіка.
85. Основні критерії та проблеми вимірювання верховенства права.
86. Верховенство права в Україні: нормативне закріплення та практична реалізація.
87. Застосування верховенства права та його вимог у вітчизняній законодавчій та правозастосовній практиці.
88. Верховенство права як умова інтеграції України в європейський простір.
89. Судова реформа в Україні: історія та сучасний стан.
90. Чинники, що стримують Україну на шляху до верховенства права, та засоби їх подолання.